

Nr 51.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående upplåtelse av vissa telegrafverket och statens järnvägar tillhöriga markområden; given Stockholms slott den 22 februari 1924.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

Sven Lübeck.

Utdrag av protokollet över kommunikationsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 22 februari 1924.

Närvarande:

Statsministern TRYGGER, ministern för utrikes ärendena friherre MARKS VON WÜRTEMBERG, statsråden MALM, EKEBERG, BESKOW, MALMROTH, HASSELROT, STRIDSBERG, LÜBECK, CLASON, WOHLIN, PETTERSSON.

Departementschefen, statsrådet Lübeck anför:

Jag torde nu få för Kungl. Maj:t anmäla uppkomna frågor angående försäljning eller bortbytande av vissa för telegrafverkets och statens järnvägars ändamål obehövlige markområden.

Därvid tillåter jag mig till en början erinra, att riksdagen för år 1921 anvisade ett reservationsanslag av 351,000 kronor för inköp för telegrafverkets räkning av fastigheten nr 13 i kvarteret Pelarbacken större i Stockholm samt för påbörjande därstädes av en telefonstationsbyggnad. Av berörda belopp, 351,000 kronor, voro 101,000 kronor avsedda att användas till övertagande från telegrafverkets pensionsinrättning av tomten i fråga och 250,000 kronor

Försäljning av den telegrafverket tillhöriga fastigheten nr 13 i kvarteret Pelarbacken större i Stockholm.

för påbörjande av en telefonstationsbyggnad därstädes. Genom brev den 30 juni 1920 bemyndigade Kungl. Maj:t telegrafstyrelsen att inköpa tomten från pensionsinrättningen för nämnda belopp, 101,000 kronor. Emellertid hade, såsom omförmälts i statsverkspropositionen till 1920 års riksdag, pensionsinrättningen redan år 1917 på telegrafstyrelsens anmodan låtit utföra grunden för den tilltänkta telefonstationsbyggnaden. Sedan det efter övertagandet av aktiebolaget Stockholmstelefonstelefonnät visat sig, att ifrågavarande telefonstation icke längre erfordras för telegrafverkets behov, har det blivit nödvändigt att ordna verkets mellanhavande med pensionsinrättningen, vars tillgångar numera övergått å telegrafverkets pensionsfond. Genom beslut den 21 december 1923 har Kungl. Maj:t bemyndigat telegrafstyrelsen att för täckande av kostnaden för omförmälda grundläggningsarbete av förenämnda anslag å 351,000 kronor taga i anspråk ett belopp av högst 161,000 kronor. Återstående belopp, 89,000 kronor, har i innevarande års statsverksproposition (utgifter för kapitalökning sid. 27) upptagits bland besparade anslagsmedel för telegrafverket, vilka äro avsedda att användas för andra ändamål än de ursprungligen åsyftade.

Departements-
chefen.

Då, såvitt nu kan bedömas, något behov av ifrågavarande fastighet icke föreligger för telegrafverket, torde riksdagens medgivande böra inhämtas till försäljning av fastigheten, när sådant kan äga rum på antagliga villkor. Därvid torde det böra tillkomma Kungl. Maj:t att pröva inkomna köpeanbud och att fastställa de villkor, under vilka fastigheten må försälas. Det belopp, som i anledning av ifrågavarande försäljning kan komma att inflyta till telegrafverket, synes lämpligen kunna användas till andra kapitalökningsutgifter för telegrafverket, i vilket avseende i sinom tid förslag, efter framställning av telegrafstyrelsen, torde få underställas riksdagen.

Försäljning
av statens
järnvägar
tillhörig mark
i Sundsvall.

Vidare torde nu få till behandling upptagas en framställning om försäljning av viss statens järnvägar tillhörig mark i Sundsvall. Detta spørsmål har redan berörts i innevarande års statsverksproposition i samband med frågan angående ombyggnad av bangården i Sundsvall (utgifter för kapitalökning sid. 44—46).

Med bifall till Kungl. Maj:ts förslag i ämnet anvisade 1919 års lagtima riksdag för påbörjande av arbetena med ombyggnad av bangården i Sundsvall för år 1920 ett reservationsanslag av 100,000 kronor. Kungl. Maj:ts förslag, som föranleddes av Ostkustbanans framdragande genom Sundsvall, avsåg anläggning av en ny, för statens järnvägar och den enskilda banan gemensam huvudstation, belägen söder om statens järnvägars nuvarande huvudstation i staden, ävensom ombyggnad av den s. k. västra stationen därstädes. Dessförinnan hade, under förutsättning av Kungl. Maj:ts godkännande, den 1 och den 13 februari 1917 mellan järnvägsstyrelsen och Sundsvalls stad träffats avtal angående ombyggnad och utvidgning av statens järnvägars anläggningar i och invid Sundsvall. Enligt detta avtal skall genom bangårdsombyggnaden frigjord, statens järnvägar tillhörig mark — omfattande det nuvarande stationsområdet — försälas till staden för en köpeskilling av

500,000 kronor. I den skrivelse den 30 mars 1918, som låg till grund för Kungl. Maj:ts ovannämnda förslag till 1919 års lagtima riksdag, hemställde järnvägsstyrelsen, bland annat, om utverkande av riksdagens medgivande till ifrågavarande markförsäljning ävensom, under förutsättning av sådant medgivande, om Kungl. Maj:ts godkännande av nyssberörda avtal.

I skrivelse den 3 september 1923 med anslagsäskanden till 1924 års riksdag har järnvägsstyrelsen framlagt förslag till täckande av återstående kostnader för bangårdsombyggnaden i Sundsvall. Enligt detta förslag skulle till bestridande av statens andel av berörda kostnader bland annat disponeras nämnda köpeskilling av 500,000 kronor. Styrelsen har därvid framhållit, att styrelsens nu ifrågavarande förslag förutsatte, att styrelsens ovan omnämnda, i skrivelsen den 30 mars 1918 gjorda hemställan vunne bifall.

Till följd av det läge, vari Ostkustbanefrågan befunnit sig, hava arbetena med bangårdsombyggnaden i Sundsvall upptagits i allenast ringa utsträckning, och har ej heller förenämnda avtal med Sundsvalls stad hittills blivit godkänt av Kungl. Maj:t. Sedan numera Ostkustbanans tillkomst i hela dess koncessionerade sträckning från Gävle till Härnösand genom beslut av statsmakterna år 1923 kan sägas hava blivit tryggad samt frågan om Ostkustbanebolagets bidrag till kostnaderna för ombyggnadsarbetena blivit avgjord, har man att räkna med att berörda arbeten nu komma att fullföljas. Med hänsyn härtill torde tiden nu vara inne att inhämta riksdagens uttryckliga godkännande av omnämnda avtal, i vad det avser upplåtelse av statens järnvägar tillhörig mark till Sundsvalls stad. I enlighet med vad som tidigare förutsatts och järnvägsstyrelsen nu föreslagit synes försäljningssumman för marken, 500,000 kronor, böra användas som bidrag till bestridande av statens järnvägars andel i kostnaderna för ombyggnadsarbetena.

Departements-
chefen.

Slutligen har järnvägsstyrelsen gjort framställning i skrivelse den 21 december 1923 angående bortbytande av mark i Hallsberg och i skrivelse den 14 januari 1924 om försäljning av mark vid Örnköldsvik, Dåstorp och Förslövsholm. Till stöd för dessa framställningar har i huvudsak anförts följande:

Försäljning
eller bort-
bytande av
vissa statens
järnvägar till-
höriga mark-
områden.

För den ombyggnad av bangårdsanordningarna vid Hallsberg, som nu närmade sig sin fullbordan, ävensom för eventuellt framdeles erforderlig ytterligare utvidgning av bangården hade det visat sig behöfligt att förvärva vissa Hallsbergs köping tillhöriga områden, under det att en del i statens järnvägars ägo eller besittning varande mark ej vore behöflig och ej heller i framtiden kunde beräknas erforderlig för något statens järnvägars ändamål. I anledning härav hade den 22 oktober och den 21 december 1923 träffats ett handlingarna i avskrift bilagt avtal, varigenom statens järnvägar till Hallsbergs köping under förutsättning av Kungl. Maj:ts godkännande överlätit dels med full äganderätt vissa markområden om tillhoppa 1.8479 hektar, dels ock med samma rätt, med vilken statens järnvägar innehade dem, vissa närmare angivna delar av den gamla landsvägen om tillhoppa 0.272 hektar, mot det att köpingen till statens järnvägar med full äganderätt överlätte tre angivna områden om respektive 2.0095, 0.1 och 0.146 hektar eller tillhoppa 2.2555 hektar ävensom i mellangift erlade ett belopp av 5,000 kronor. motsvarande

Hallsberg.

det beräknade värdet av det grus, som funnes huvudsakligen i förenämnda delar av den gamla landsvägen.

Det till statens järnvägar överlätna området om 2.0095 hektar erfordrades för framdeles eventuellt erforderlig ändrad inledning å Hallsbergs station av linjen från Örebro samt förbättrad godstågsförbindelse mellan huvudrangerbangården och Stockholmslinjen. Av de två övriga till statens järnvägar avträdde områdena vore det om 0.1 hektar avsett för en parallellväg utmed norra sidan av bangården och det om 0.146 hektar utgjordes av ett område, som ursprungligen förutsatts skola användas till väg över bangården och därför undantagits vid statens järnvägars förvärf av däromkring belägen mark för stationsutvidgningen, men som nu, sedan den påtänkta väganläggningen icke vore avsedd att komma till utförande, lämpligen borde införlivas med bangårdsområdet i övrigt.

Styrelsen hemställde därför om medgivande, att ifrågavarande markbyte finge gå i verkställighet på föreslaget sätt.

Örnsköldsvik.

I sammanhang med anläggningen av Örnsköldsviks järnvägsstation hade för stationens förseende med vatten jämväl anlagts en vattenledning från Hörnsjön å för ändamålet exproprierad mark inom hemman Hörnnett nr 1, 3 och 4 i Själevads socken av Västernorrlands län. Sedan emellertid även Örnsköldsviks stad skaffat sig rätt att taga vatten i Hörnsjön och för ändamålet anlagt vattenledning från sagda sjö förbi järnvägsstationen, hade mellan statens järnvägar och staden träffats överenskommelse rörande stationens förseende med vatten genom stadens ledning, och hade i denna överenskommelse föreskrivits, bland annat, att statens järnvägars ledning skulle helt avstängas.

Mo och Domsjö aktiebolag, som numera ägde de hemman, över vilka vattenledningen sålunda framdragits, hade hos järnvägsstyrelsen hemställt, att bolaget måtte få förvärva 0.3575 hektar av den mark, varå den avstängda ledningen framginge. Under förhandlingen med bolaget hade Örnsköldsviks stad, som i övrigt ägde en markremsa utmed Hörnsjöns strand, anhållit, att närmast sjön belägna del om 90 kvadratmeter av samma mark måtte reserveras åt staden.

Efter företagen utredning rörande statens järnvägars behov av nu ifrågavarande mark och underhandlingar med intressenterna hade distriktsförvaltningen vid statens järnvägars V distrikt träffat två handlingarna i avskrift bilagda avtal, det ena den 26 september och den 4 oktober 1923 med Mo och Domsjö aktiebolag och det andra den 6 och den 28 november 1923 med Örnsköldsviks stad, genom vilka avtal statens järnvägar under förutsättning av Kungl. Maj:ts godkännande till vederbörande försälde förberörda markområden för respektive 1,001 och 10 kronor. Styrelsen hemställde nu om godkännande av ifrågavarande två avtal.

Dåstorp.

Sedan riksdagen år 1917 beslutat anläggande av ytterligare ett järnvägs-spår från Örebro över Hallsberg till Laxå ävensom härför anvisat anslag, hade vid expropriation av mark för nämnda dubbelspår statens järnvägar föranletts inlösa en överbliven markremsa om 750 kvadratmeter av lägenheten Dåstorp 1⁹ i Viby socken av Örebro län, belägen mellan järnvägen och en stationskarlen Johan Theodor Plånborg tillhörig lägenhet under Dåstorp nr 1. Då denna markremsa icke erfordrades för något statens järnvägars ändamål, hade järnvägsstyrelsen den 10 december 1923 med Plånborg under förutsättning av Kungl. Maj:ts godkännande träffat ett handlingarna i avskrift närslutet köpeavtal rörande försäljning till Plånborg av den sålunda inlösta marken till samma pris, som vid expropriationen åsatts den samma, eller 562 kronor 50 öre. Styrelsen hemställde om godkännande av berörda avtal.

Vid under december månad 1923 företagen utstakning av rågångarna omkring statens järnvägars mark vid Förslövsholms järnvägsstation i Förslövs socken av Kristianstads län hade den av statens järnvägar pretenderade gränslinjen inom delar av hemmanen Slammarp nr 1 och Vistorp nr 7 erhållit sådan sträckning, att åbyggnaderna å en del från dessa hemman försålda lägenheter skulle komma att till väsentliga delar vara belägna å statens järnvägar tillhörig mark.

Förslövsholm.

Någon överenskommelse rörande rågångens rätta sträckning hade ej kunnat träffas, och föreläge ännu ej utredning, utvisande i vilken utsträckning statens järnvägar här hade behov av den sålunda omtvistade marken, vars sammanlagda areal torde utgöra cirka 0.075 hektar.

Lägenhetsägarna och förrättningsmännen voro vid rågångsförrättningen ense om att det osäkerhetstillstånd beträffande lägenheternas rätta gräns mot järnvägsområdet, som genom rågångsutstakningen blivit känt, borde snarast möjligt avvecklas, och då vid en blivande uppgörelse ovannämnda 0,075 hektar eventuellt kunde komma att försäljas till respektive lägenhetsägare, hade järnvägsstyrelsen velat nu anhängiggöra ärendet hos Kungl. Maj:t, på det 1924 års riksdag måtte bliva i tillfälle att till saken fatta ställning. Styrelsen hemställde därför om medgivande att försälja ifrågasvarande mark på villkor, som av Kungl. Maj:t fastställdes.

Då, enligt vad järnvägsstyrelsen meddelat, de till försäljning eller bortbytande föreslagna områdena icke äro eller kunna beräknas bliva för järnvägsändamål erforderliga, läser icke något vara att erinra mot att de avhändas statens järnvägar. Jag vill alltså tillstyrka, att riksdagens medgivande inhämtas till godkännande av förberörda avtal angående överlåtelse av mark vid Hallsberg, Örnsköldsvik och Dåstorp ävensom till förenämnda markförsäljning vid Förslövsholm. Såsom förut i liknande fall skett, torde Kungl. Maj:t i fråga om markområdet vid Förslövsholm böra äga att pröva inkomna köpeanbud och att fastställa de villkor, under vilka varje särskilt område må försäljas. I enlighet med vad järnvägsstyrelsen förutsatt torde köpeskillingen för området vid Dåstorp böra tillföras förenämnda av riksdagen anvisade medel för dubbelspårsbyggnaden Örebro—Hallsberg—Laxå samt de i anledning av övriga ifrågasvarande markupplåtelser inflytande medel böra överföras till statens järnvägars fond för markförvärv.

Departements-
chefen.

Under återopande av vad sålunda anförts får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

Departements-
chefens
hemställan.

dels godkänna i statsrådsprotokollet omförmälda avtal den 1 och den 13 februari 1917 mellan järnvägsstyrelsen och Sundsvalls stad, den 22 oktober och den 21 december 1923 mellan järnvägsstyrelsen och Hallsbergs köping, den 26 september och den 4 oktober 1923 mellan distriktsförvaltningen vid statens järnvägars V distrikt samt Mo och Domsjö aktiebolag, den 6 och den 28 november 1923 mellan nämnda distriktsförvaltning och Örnsköldsviks stad samt den 10 december 1923 mellan järnvägsstyrelsen och Johan Theodor Plånborg, avtalet med Sundsvalls stad, i vad det avser upplåtelse av statens järnvägar tillhörig mark därstädes;

Kungl. Maj:ts proposition nr 51.

dels medgiva, att den telegrafverket tillhöriga fastigheten nr 13 i kvarteret Pelarbacken större i Stockholm och ett område om högst 0.0750 hektar av statens järnvägar tillhörig mark vid Förslövsholms järnvägsstation må försälas under villkor, som av Kungl. Maj:t fastställas;

dels ock besluta, att de medel, som i anledning av förenämnda markupplåtelse inflyta till telegrafverket och statens järnvägar, skola disponeras i enlighet med de i statsrådsprotokollet angivna grunder.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen, behagar Hans Maj:t Konungen lämna bifall samt förordnar, att proposition i ämnet av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Fredric Hawerman.